

Jak žijí spisovatelé v Česku – vybrané údaje z výzkumného projektu ke Statusu umělce

V druhé polovině roku 2022 provedla **Asociace spisovatelů** ve spolupráci s **Obcí překladatelů a Překladaři Severu** výzkumný projekt, který má sloužit jako podklad při přípravě tzv. Statusu umělce. Výzkum se zaměřil především na to, jak reálně žijí čeští spisovatelé a spisovatelky, překladatelé a překladatelky – nakolik se užívají svou profesí, zda se jí mohou věnovat profesionálně apod.

Některá zjištění jsou alarmující. Kupříkladu:

- Jen 5 % spisovatelů má za psaní pravidelný příjem. 4/5 si psaním vydělají méně než 5 000 Kč měsíčně.
- Pouze 10 % překladatelů má příjmy, které převyšují jejich výdaje.

Níže uvádíme **některé vybrané údaje ze Závěrečné zprávy k projektu**. Celá zpráva se životu spisovatelů a překladatelů věnuje v mnohem větším detailu a velmi vám doporučujeme, abyste se s ní seznámili.

Podle informací poskytnutých organizací DILIA, kterou MK ČR pověřuje kolektivní správou, v Česku v současnosti (tedy ke konci roku 2022) eviduje:

- 3672 žijících autorek a autorů (a 1809 žijících dědiců autorských práv),
- 4258 autorek a autorů literárních děl (včetně již zemřelých),
- 1759 autorek a autorů, kteří mají v evidenci alespoň jeden překlad (včetně zemřelých).

Výzkum

Projekt se zabýval jak spisovateli, tak překladateli. Obě profese se v odpovědích zčásti překrývají, ale kvůli některým odlišnostem v tvůrčí praxi uvádíme výsledky pro spisovatele a překladatele odděleně. Výzkumu se zúčastnilo 129 spisovatelů a 191 překladatelů.

Základní sociodemografické údaje – spisovatelé

- 43 % dotazovaných tvoří ženy, 52 % dotazovaných muži.
- Většina má VŠ vzdělání (84 %).

Zkušenosti a příjmy – spisovatelé

- Skoro 2/3 spisovatelů se tvorbě věnuje 10 let a více. Z toho jedna třetina napsala více než 5 titulů. Většina píše uměleckou literaturu – prózu či poezii.
- 3/4 se psaní věnují méně než 20 hodin týdně. Pouze 12 procent dotazovaných se tvorbě věnuje více než 30 hodin týdně. Pouhých 6 procent píše 40 a více hodin.
- Jen 5 % spisovatelů má za psaní pravidelný příjem.
- 4/5 si psaním vydělají méně než 5 000 Kč měsíčně.

Kontakt: Asociace spisovatelů – Ondřej Lipár, 604 666 928, ondrej.lipar@asociacespisovatelu.cz
Obec překladatelů, Překladaři Severu – Michal Švec, michal.svec.cz@gmail.com

- Jen 13 % spisovatelů s delšími než desetiletými zkušenostmi si vydělá literární činností více než 10 000 Kč měsíčně.
- Příjmy za psaní spisovatelům pokryjí u velké většiny dotázaných méně než 20 % jejich výdajů. Alarmující je, že 60 % spisovatelů pracuje často bez honoráře.
- Je tedy dost možné, že zde z hlediska České republiky jakožto státu dochází k plýtvání významným tvůrčím kapitálem. Naši spisovatelé se totiž nevěnují tvorbě jako svojí práci, ale pracují, aby mohli vůbec psát. Tedy dá se říct, že jim ve většině nezbývá než mít spisovatelství jako volnočasovou aktivitu.

Faktory pro zlepšení situace spisovatelů a možná podpora ze strany státu

- Téměř všichni spisovatelé uvedli jako problém výši honorářů (89 %).
- Necelá polovina by uvítala stálost příjmů (66 %), lepší sociální zabezpečení (61 %) a vyšší zákonnou ochranu (35 %).
- Stát by měl pomoci především navýšením veřejné podpory kultury a literatury, ať už by mělo jít o vyšší dotace či například spisovatelský plat.

Základní údaje - překladatelé

- 74 % dotazovaných tvoří ženy.
- 94 % dotazovaných má vysokoškolské vzdělání.
- Pouze 29 % dotazovaných je primárními živiteli domácnosti (z toho 15 % žije samo).

Příjem a pracovní zkušenosti – překladatelé

- Více než 60 % dotázaných má více než 10 let pracovních zkušeností.
- 55 % dotazovaných stráví překladatelskou činností více než 21 hodin týdně.
- 53 % dotazovaných přeložilo více než 5 knih
- 89 % překladatelů se věnuje (vedle jiných žánrů v menším zastoupení) překladu umělecké literatury – beletrie.
- Jen polovina překladatelů, kteří se uměleckému překladu věnují více než 40 hodin týdně, dosáhne na výdělek přes 30 000 Kč měsíčně. U těch, kteří překládáním stráví 31–40 hodin, je to pouze čtvrtina.
- 50 % dotazovaných si překladatelskou činností vydělá méně než 10 000 Kč měsíčně.
- Pouze 42 % překladatelů má z překladatelské práce stálý příjem.
- Pouze čtvrtina dotazovaných, kteří se překladu věnují déle než 30 hodin týdně, má z překládání honorář, který převyšuje jejich výdaje.
- Pouze 10 % překladatelů má příjmy, které převyšují jejich výdaje.
- 80 % překladatelů doplňuje překladatelskou činnost jinou prací.

Faktory pro zlepšení situace – překladatelé

- Téměř všichni překladatelé (96,9 %) si myslí, že by se měla zvýšit výše honorářů.
- 40 % překladatelů si myslí, že by se měla zvýšit míra sociálního zabezpečení a stálost příjmů, kromě toho je třeba hledat možnosti vyšší zákonné ochrany.